

Konstytucja 3 Maja

Scenariusz lekcji z historii dla uczniów klas 4-6 szkół podstawowych

oprac. Anna Spanier

Cele lekcji:

- uczeń poznaje, jakie znaczenie dla Polski miało uchwalenie Konstytucji 3 Maja;
- wie, jakie były postanowienia Konstytucji;
- potrafi dopasować daty do wydarzeń związanych z Konstytucją 3 Maja (np. Pierwszy Rozbiór Polski, Uchwalenie Konstytucji, Sejm Czteroletni);
- wie, jakie były przyczyny i skutki rozbiorów Polski;
- potrafi wymienić oraz wskazać na mapie państwa biorące udział w rozbiorach Polski;
- zna takie terminy, jak: szlachta, magnaci, duchowieństwo, mieszczenie, chłopci, Szkoła Rycerska, Konfederacja Barska, Obiady Czwartkowe, Rozbiory, KEN, Sejm Czteroletni, liberum veto, trójpodział władzy;
- zna następujące postacie historyczne: Stanisław August Poniatowski, Adam Kazimierz Czartoryski, Hugo Kołłątaj, Julian Ursyn Niemcewicz, Stanisław Małachowski, Ignacy Potocki, Stanisław Szczęsnny Potocki, Franciszek Ksawery Branicki, Seweryn Rzewuski;
- rozpoznaje utwór muzyczny *Mazurek Trzeciego Maja*.

Czas trwania: 45-90 min

Metody i techniki pracy:

- słowna,
- metody aktywizujące (burza mózgów),
- zadania problemowe,
- prezentacja multimedialna.

Formy:

- indywidualna,
- grupowa.

Środki dydaktyczne:

- książka: Katarzyna Ostrowska-Biernacka, Ryszard Kajzer: *Luneta czasu i Konstytucja 3 maja*,
- karta pracy <https://wordwall.net/pl/resource/10428907>,

- załączniki (zdjęcia postaci, obrazu),
- test w formie online <https://forms.gle/8A4aQrYrEa835Qxz8>,
- projektor multimedialny.

Przebieg zajęć:

1. Nauczyciel wita uczniów i przedstawia temat i cele lekcji.
2. Krótkie wprowadzenie do tematu: nauczyciel przedstawia uczniom, jak wyglądała Polska w XVIII wieku. Omawia, na jakie stany dzieliło się ówczesne społeczeństwo. Wyjaśnia, że prawa polityczne, np. prawo do głosowania i współdecydowania o losach kraju, przysługiwały tylko szlachcie, a kiedy mówiono *naród* miano na myśli szlachtę.

Podział społeczeństwa:

- **Szlachta** – posiadała w Rzeczypospolitej Obojga Narodów najwięcej przywilejów; niewielka część szlachty wyjątkowo zamożna to magnaci;
 - **Duchowieństwo** – odgrywało ważną rolę w każdej dziedzinie życia;
 - **Mieszczanie** – byli to kupcy i rzemieślnicy mieszkający w miastach królewskich (należących do króla) i magnackich (należących do magnatów);
 - **Chłopi** – byli pozbawieni praw poddani szlachty i zobowiązani do pracy w majątku pana i uprawiania jego ziemi.
3. Po krótkim wprowadzeniu nauczyciel czyta uczniom opowiadanie o uchwaleniu Konstytucji 3 Maja np.: *Luneta czasu i Konstytucja 3 Maja*. Jest to krótka edukacyjna opowieść o piątce dzieci, które wykopują z ziemi lunetę. Dzięki niej przenoszą się w czasie spod obrazu Jana Matejki *Konstytucja 3 Maja* i uczestniczą w niezwykłym wydarzeniu, jakim było uchwalenie pierwszej w Europie konstytucji (nauczyciel może wybrać dowolne opowiadanie dotyczące tematu).
 4. Po przeczytaniu opowiadania nauczyciel omawia z uczniami treść:
 - Co dzieci postanowiły przygotować?
 - Co odkryły w momencie zakopywania kapsuły czasu?
 - Gdzie się udały z lunetą czasu?
 - Co się stało na zamku?
 - Gdzie luneta przeniosła dzieci?
 - Kogo spotkali?
 - Czego dowiedziały się dzieci?
 5. Nauczyciel prezentuje zdjęcie obrazu Jana Matejki (załącznik nr 1), a następnie przedstawia genezę Konstytucji 3 Maja.
 - 1764 królem Polski zostaje **Stanisław August Poniatowski** (załącznik nr 2) – zdjęcie króla;
 - **Szkoła Rycerska** – Stanisław August Poniatowski w niecały rok po swojej elekcji doprowadził do powstania szkoły, której zadaniem było wykształcenie jak najlepszych oficerów wojska Rzeczypospolitej. Pełna nazwa szkoły to Akademia Szlacheckiego Korpusu Kadetów Jego Królewskiej Mości i Rzeczypospolitej. Miała wykształcić i wyszkolić mądrych

i odważnych patriotów. Komendantem Szkoły Rycerskiej został książę Adam Kazimierz Czartoryski. Budynek szkoły obecnie jest jednym z budynków Uniwersytetu Warszawskiego (załącznik nr 3);

- **Konfederacja Barska** – w miejscowości Bar na Podolu w lutym 1768 roku szlachta zawiązała konfederację, czyli związek zbrojny, którego celem była obrona wiary i walka o wyzwolenie Polski spod wpływu Rosji. Celem konfederacji było też zdetronizowanie króla Stanisława Augusta;
- **Pierwszy Rozbiór Polski 1772** – Konfederacja barska i próba porwania króla Stanisława Augusta stały się dla trzech mocarstw pretekstem do zajęcia części ziemi Rzeczypospolitej. Ten akt zaboru nazwano pierwszym rozbiorem Polski (załącznik nr 4);
- **Obiady Czwartkowe** – w latach 1770-1782 w każdy czwartek odbywały się na Zamku Królewskim lub w Łazienkach słynne obiady, na które król zapraszał malarzy, poetów, naukowców. Celem spotkań były rozmowy na tematy związane z literaturą, sztuką, nauką;
- **Komisja Edukacji Narodowej** i Hugo Kołłątaj (załącznik nr 5) – zdjęcie Hugo Kołłątaja – w 1773 roku na wniosek króla Stanisława Augusta sejm podjął uchwałę o utworzeniu urzędu, który miał zajmować się szkolnictwem;
- **Sejm Czteroletni (Wielki)** – obradował w Warszawie w latach 1788-1792. Nazwano go tak ze względu na długi czas obrad oraz dlatego, że podczas prac Sejmu podjęto uchwały zmierzające do reformy kraju. Najważniejszą z nich była Konstytucja 3 Maja;
- **Liberum veto** – *nie pozwalam* oznaczało to, że każdy szlachcic mógł podczas sejmiku krzyknąć *liberum veto*, co powodowało, że wszystkie podjęte uchwały stawały się nieważne.

6. Po omówieniu uczniowie wypełniają przygotowaną przez nauczyciela kartę pracy. Jeśli uczniowie mają dostęp do komputerów jest możliwość wypełnienia karty pracy online (załącznik nr 6 <https://wordwall.net/pl/resource/10428907>).
7. Nauczyciel wyjaśnia jak doszło do podpisania Konstytucji, przedstawia zwolenników (załącznik nr 7) oraz przeciwników konstytucji (załącznik nr 8).
8. Wyjaśnia uczniom, co dała Konstytucja 3 Maja - była pierwszą w Europie i drugą na świecie ustawą regulującą ustrój prawny państwa. Wprowadzała trójpodział władzy na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. Ograniczała immunitety prawne oraz przywileje szlachty zagrodowej tzw. gołoty, potwierdzała przywileje mieszczańskie, znosiła liberum veto, sejm skonfederowany. Została zniesiona wolna elekcja, wprowadzono stałą armię, ustanowiono podatki w wysokości 10% dla szlachty i 20% dla duchowieństwa. Uznano również katolicyzm za religię panującą, zapewniając jednocześnie swobodę wyznań.
9. Nauczyciel informuje uczniów, że Dzień 3 Maja ustanowiono świętem narodowym w dowód pamięci o przodkach, którzy pragnęli ocalić kraj przed upadkiem. Pyta uczniów, czy słyszeli o takim święcie? Jak obchodzimy to święto? (jest to dzień wolny od pracy, organizowane są liczne pochody trzeciomajowe w różnych miastach w Polsce, odbywają się także oficjalne uroczystości, głównie o charakterze wojskowym).
10. Nauczyciel odtwarza na zajęciach utwór *Mazurek Trzeciego Maja* <https://www.youtube.com/watch?v=rqirek3ppQo>

11. Na zakończenie lekcji uczniowie wypełniają test w formie online lub tradycyjnie.

<https://forms.gle/8A4aQrYrEa835Qxz8>

Literatura:

1. Ostrowska-Biernacka K., Kajzer R., *Luneta Czasu i Konstytucja 3 Maja*, Warszawa, Wydawnictwo Muchomor, 2013.
2. Stanecka Z., *Nasza Paczka i Niepodległość: o sześciu polskich świętach*, Sulejówek, Muzeum Józefa Piłsudskiego; Warszawa, Wydawnictwo HarperCollins, 2020.
3. Wiśniewski K., Babula J., *Konstytucja 3 Maja*, Ożarów Mazowiecki, Wydawnictwo Olesiejuk, 2016.
4. Czyżewski J (red.), *Słownik historii Polski*, Wyd.4, Warszawa, Wiedza Powszechna, 1973.

Załącznik nr 1

Jan Matejko *Konstytucja 3 Maja 1791 roku*

Jan Matejko, Public domain, via Wikimedia Commons

Stanisław August Poniatowski

Marcello Bacciarelli, Public domain, via Wikimedia Commons

Adam Kazimierz Czartoryski

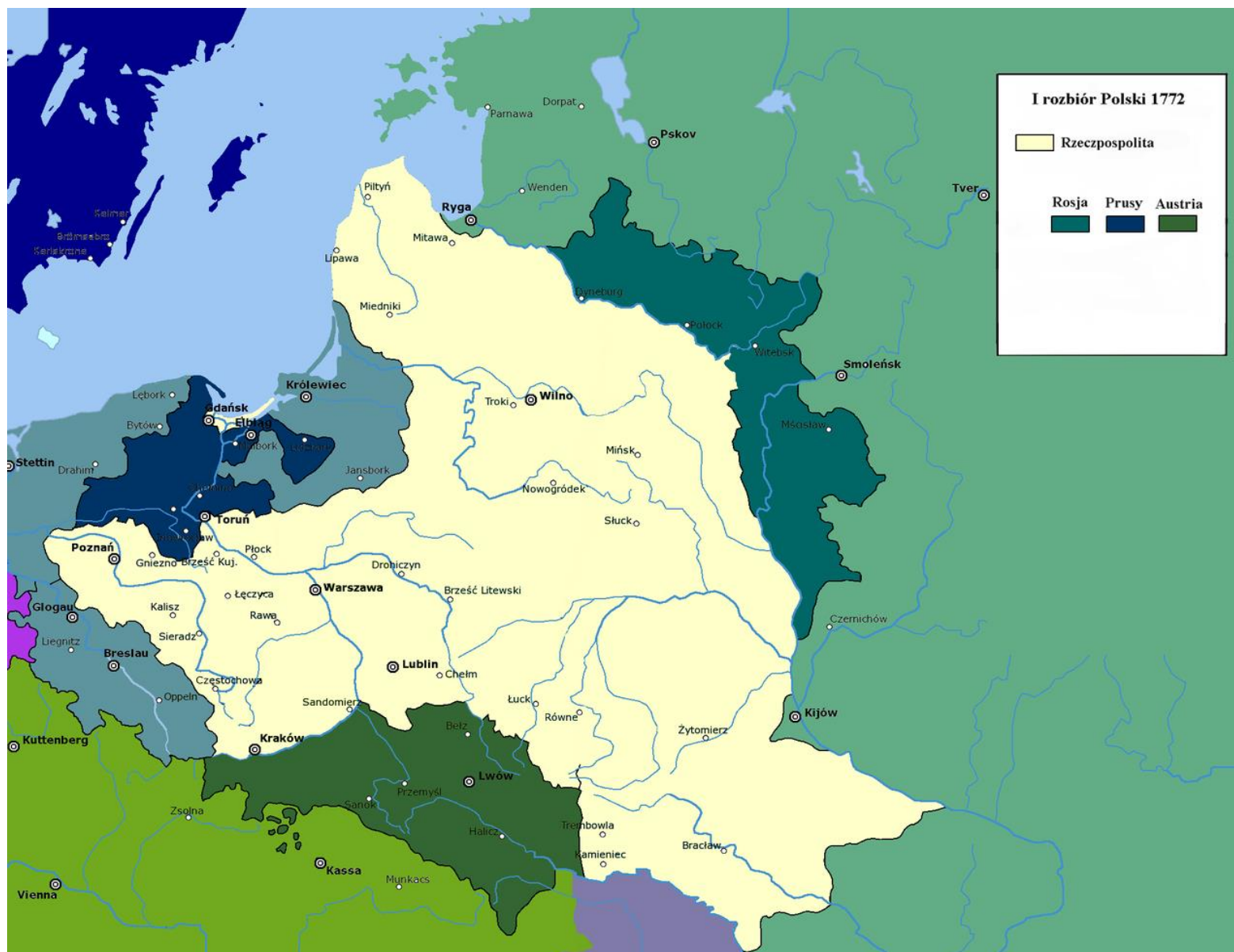
Józef Peszka, Public domain, via Wikimedia Commons

Szkoła rycerska

Zygmunt Vogel, Public domain, via Wikimedia Commons

I Rozbiór Polski 1772

Occur, CC BY-SA 3.0 <<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>>, via Wikimedia Commons

Hugo Kołłątaj

Konstytucja 3 Maja

Imię: _____

Narysuj linię, aby połączyć każdą parę pól

1792

Pierwszy rozbiór
Polski przez
Rosję, Prusy i
Austrię

1795

Rozpoczęcie
obrad Sejmu
Czteroletniego

1793

Uchwalenie
Konstytucji 3
Maja

1772

Pierwsze
obchody
rocznicy
uchwalenia
Konstytucji

1990

Drugi rozbiór
Polski

1791

Trzeci rozbiór
Polski

1788

Obiady
Czwartkowe

1770-1782

oficjalne
przywrócenie
przez Sejm
Święta
Narodowego
Trzeciego Maja

ZWOLENNICY KONSTYTUCJI

Stanisław Małachowski

Józef Peszka, Public domain, via Wikimedia Commons

Julian Ursyn Niemcewicz

Antoni Brodowski (1784-1832), Public domain, via Wikimedia Commons

Ignacy Potocki

Anna Rajecka, Public domain, via Wikimedia Commons

PRZECIWNICY KONSTYTUCJI

Stanisław Szczęśny Potocki

Johann Baptist von Lampi the Elder, Public domain, via Wikimedia Commons

Franciszek Ksawery Branicki

János Rombauer, Public domain, via Wikimedia Commons

Seweryn Rzewuski

Unidentified painter, Public domain, via Wikimedia Commons